

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. IV. Alia quædam inquiruntur circa naturam virtutis: Vbi peculiariter
de prudentiâ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

SECTIO QUARTA.

Alia quadam inquiruntur circa naturam virtutis: ubi peculiariter de Prudentia.

& jejuni, seclusa prohibitione sunt boni, prohibitione posita mali, & consequenter habitus per denominationem hanc extrinsecam vel boni sunt vel mali. Secundò, & præcipuè, dici posset, ut supra Disp. 91. sect. 2. num. 6. notavi. habitum aliquem, ut censeatur completè virtus, præter entitatem Physicam includere prudentiam.

III. Hinc facillè solvitur quod objicit P. Tannerus hic, Disp. 3. q. 2. dub. 2. num. 10. homines nimirum in nostrâ sententiâ, malè agendo acquirere virtutes, cum habitus acquirant actuum elicitivos, qui in quibusdam circumstantiis sunt boni. Respondetur itaque habitus illos non esse virtutes: tum quia non sunt conjuncti cum prudentiâ, sicque non habent denominationem virtutis completè sumptam: tum quia licet objectum circa quod actus illi versantur, non sit intrinsicè malum, nihilominus cum ibi sit semper circumstantia extrinseca, quæ actus illos reddit malos, sicut actus ita & habitus sunt mali, quamvis inclinent ad actus circa objectum materiale, qui actus amotâ hac circumstantiâ essent boni & studiosi, & consequenter in eo casu habitus illi essent habitus virtutis.

Quando actus sunt mali, mali etiam sunt eorum habitus.

IV. Aliud est de habitibus, seu virtutibus intellectualibus, aliud de moralibus.

Quid dicendum si actus mutari possent de vero in falsum.

V. Habitus aliqui intellectuales per accidens inclinant ad assensum falsum.

Conclusio falsa deducitur interdum ex alterâ præmissâ verâ.

VI. Quomodo intelligenda dictum illud S. Thomæ, Virtus est quæ nullus male utitur.

Objicit Suarez secundò: habitus aliqui seu virtutes intellectuales, sunt essentialiter determinate ad verum; habitus enim scientiæ determinare nequit ad falsum, ergo & habitus seu virtutes voluntatis essentialiter determinantur ad bonum. Respondetur, non negare me habitus aliquos voluntatis esse essentialiter determinatos ad bonum, sicque semper esse virtutes. Solum ergo hoc de iis habitibus nego, quorum actus mutari possunt de bonis in malos? Unde si actus aliqui intellectus mutari possent de veris in falsos, idem fortè dici posset de illis habitibus intellectualibus; qui ad iustissimi actus inclinant, mutari scilicet eos posse de veris in falsos effectivè, sicut actus mutantur de veris in falsos formaliter.

Secundò tamen dico, habitus aliquos intellectuales veros posse inclinare ad assensum falsum mediâ & per accidens: mediâ inquam, inclinando scilicet, ad actum, qui inclinat ad assensum falsum. Hoc ostendi potest in omni Syllogismo constante majore verâ & minore falsa, vel econtrâ, ex qua utrâque propositione ducitur conclusio falsa. Ponamus exempli gratiâ ethnicum aliquem, qui nunquam de mysterio Eucharistiæ audivit; hunc inquam ponamus videntem Hostiam consecratam, sic secum discurrere: *Accidentia panis insunt semper substantiæ panis, tanquam subjecto, sed hic sunt accidentia panis, ergo hic insunt substantia panis tanquam subjecto.* Hæc conclusio, sicut omnia alia, deducitur ex utrâque illâ præmissâ, cum tamen minor sit vera, ergo actus verus potest simul cum alio actu falso ad actum falsum inclinare, ergo habitus intellectualis verus ab actibus veris productus potest mediâ inclinare ad actum falsum. Idem est in sexcentis aliis exemplis, quæ quivis facillè excogitaverit.

Ad dictum ergo illud S. Thomæ, initio sectionis præcedentis positum; *Virtus est, quæ nullus male utitur*: aliqui propter hoc eius effectum existimant planè putasse eum nunquam posse habitum, qui semel fuit virtus, concurrere ad actum malum. Potest tamen S. Doctor intelligi de virtute completè sumptâ, seu ut conjuncta est eum prudentiâ. Deinde explicari potest, quòd solum velit, non posse quempiam, per se loquendo abuti habitu virtutis, quamvis per accidens interdum possit: quam solutionem latius prosecutus sum supra, Disp. 91. sect. 3. num. quarto.

His circa naturam virtutis suppositis dividitur in primis in intellectualem & appetitivam: Quamvis, ut supra, sect. 1. sine notavi, virtutes intellectuales, non in habitibus à speciebus distinctis, sed in tali vel tali specierum coordinatione consistant.

Quæ res, utrum perfectiores sint virtutes intellectuales an morales? Resp. cum S. Thoma hic, q. 56. art. 3. & q. 87. art. 1. in ratione entis perfectiores esse virtutes intellectuales; cum enim ut supra, Disp. 83. sect. 4. ostendi, intellectus sit perfectior voluntate, idem etiam ut plurimum dicendum est de harum potentiarum actibus. In ratione tamen virtutis, ut ait idem S. Doctor citatus, perfectiores sunt virtutes morales, utpote quæ ratione libertatis faciunt hominem bonum, laudèque ac præmio dignum, Virtus autem, inquit Aristoteles supra citatus, est *qua bonum facit habentem.* Deinde virtutes morales hominem qua hominem perficiunt, seu humano modo operantem, id est cum dominio & indifferentiâ, plenèque in se & res alias potestate, quod non præstant virtutes intellectuales. Unde S. Thomas 1. 2. q. 61. art. 2. ad primum, virtutes intellectuales ait esse tantum analogicè virtutes.

Circa virtutum intellectualium numerum, Aristoteles lib. 6. Ethicorum cap. 3. sic habet: *Numero quinque hæc sunt, Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia, intellectus*: quæ quid sint, & quo pacto inter se differant quisquis scire cupit, consulat P. Tannerum Disp. 3. q. 4. dub. 1. ubi hac de re fusissimè discurret. Opiniones à ratione virtutis intellectualis excludit Aristoteles, quòd fieri possit ut per eam erremus: hoc tamen non parum videtur difficile, cum Prudentia secundum omnes, ipsamque Aristotelem, sit virtus intellectualis, quæ nihilominus plerasque conclusiones habet tantum probabiles, & opinativas.

Circa Prudentiam (quæ sola in præsentia ad nos pertinet) queritur utrum ad solum intellectum spectet, an etiam ad voluntatem. Ratio dubitandi est, nam ab Aristotele & omnibus numeratur inter virtutes intellectuales: ex aliâ verò parte, quantumvis quid agendum sit, modumque quo honestè fieri possit, quis sciat, boni tamen nihil agat, nec manum, ut ita dicam, operi admoveat, quis prudens eum prudentem existimabit? Neque in cuiusquam opinione prudens fuit, qui dixit

— Video meliora, probòque & Deteriora sequor.

Dicendum in primis hæc in re Prudentiam, cum sit regula nostrarum operationum, modumque rectè in omnibus agendi præscribat, necessario spectare ad intellectum. Hinc Aristoteles 6. Ethic. cap. 6. Prudentiam definiens: *Est, inquit, habitus verâ eum ratione acturus circa ea, quæ & bona & mala homini sunt.*

Addo tamen, ut sit prudentia adæquatè & completè sumpta, requiri præterea habitum voluntatis ob rationem num. 4. positam, sive hic habitus voluntatis dicendus sit pars prudentiæ, sive conditio

I. Virtutes intellectuales quid sint.

II. Sicut perfectiores virtutes intellectuales an morales.

III. In ratione virtutis morales superior intellectuales.

III. Virtutes intellectuales numero quinque.

Opiniones à ratione virtutis intellectualis excludit Aristoteles.

IV. Virtus Prudentia includit sola intellectuales.

V. Prudentia includit habitum intellectuales.

VI. Includit intellectuales super habitum voluntatis.

ditio tantum ad eam essentialiter requisita, quæstio namque est de modo loquendi. Hoc etiam insinuare videtur definitio illa Prudentiæ, proximè ab Aristotele assignata: dum enim ait eam esse habitum cum ratione activum, innuit præter rationem, seu actum intellectus, aliquem alium actum requiri, nempe voluntatis.

VII. Prudentia ut sit completa talis, quem voluntatis habitum requirit.

Quod si quæras, quem actum voluntatis prudentia actualis, & consequenter quem voluntatis habitum habitualis prudentia requirat: dico prudentiam non postulare specialem aliquem habitum voluntatis, sed ut sit completa, est ex parte voluntatis quid ex omnibus virtutibus moralibus coalescens. Nec enim qui in uno aliquo peccati genere labitur, cæterâ honestus & integer, dici potest simpliciter prudens. Hinc Prudentia appellatur interdum virtus intellectualis ob actum & habitum intellectus quos includit, interdum virtus moralis ob actus & habitus morales, qui ad ejus constitutionem similiter concurrunt.

VIII. De Eubulâ, Synesi, & Gnomo.

Magna hic inter auctores est opinionum varietas, & infinita trix, quid intellexerit Aristoteles per Eubulam, Sinesim, & Gnomen. Breviter dico Eubulam idem esse ac consultationem, esseque partem prudentiæ. Synesis est habitus, quo quis, ubi à superiore, vel alio summæ auctoritatis viro audit hoc vel illud esse optimum factu, sibi que proinde faciendum, inclinatur ad rationes excogitandas cur expediat ut ipse rem illam præstet, & cur sibi id alii suadeant aut imperent. Gnome denique est quadam mitigatio rigoris legis, qua quis ad parcendum inclinatur, ubi iuste punire posset, estque pars Prudentiæ, cum viri prudentis sit nosse quando parcendum sit, quando puniendum.

SECTIO QUINTA.

Reliqua ad virtutis cognitionem necessaria.

I. Quid sit virtutum in medio consistere.

PRIMUM est, an virtus in medio consistat: hoc est, utrum respectu omnis virtutis sint duo extrema mala, inter que virtus, ut honesta sit, ita versari debeat, ut si nimium in alterutrum declinet, amisâ honestate & integritate virtutis, transeat in vitium.

II. Virtus ut plurimum inter duo extrema consistit.

Dicendum: quamvis ut plurimum inter duo extrema opposita versetur virtus, & hoc sensu in medio consistat, hoc tamen in omni virtute non reperitur. Prima Conclusionis pars constat in Liberalitate, quæ inter paritatem & prodigalitem; Fortitudine, quæ inter timorem ac temeritatem media consistit, & sic de aliis.

III. Virtutes varia non habent duo extrema opposita.

Secunda verò Conclusionis pars, omnem scilicet virtutem non habere duo extrema opposita, constat imprimis in Fide, Charitate, Religione, Obedientia, &c. in his enim, etsi peccari possit per defectum, quantumcumque tamen factu Deum amet, colat, eique obtemperet, atque ab eo dictis credat, non peccat. Idem etiam est de virtute iustitiæ, cujus natura est reddere unicuique quod suum est; contra quam proinde virtutem solummodo peccatur, vel rem alienam auferendo, vel retinendo ablatam: tribuere autem alicui plus quam sit ipsius, non est contra iustitiam, licet interdum esse possit contra aliam virtutem, ut si quis in summâ familiæ suæ inopiâ, plus creditori tribuendo quam ei debebatur, grave suis creet incommodum.

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. 1.

vel si in templo, tempore Sacri, &c. id præstet, & alia hujusmodi. Quando autem Ecclesiastæ dicitur: *Noli esse justus nimium; sensus est*, inquit S. Augustinus, nolimum de justitiâ tuâ superbe præsumere: unde paulò post subdit Sapiens: *Non est justus in terrâ, qui non peccet*. Ex quibus etiam constat, non esse hic sermonem de justitiâ, ut peculiaris virtus est, sed generatim, prout nimirum denotat animi rectitudinem, ordinatamque interni hominis constitutionem.

Ecclesiastæ 7.

Secundò quarimus, in quo subjecto sint virtutes. Questio hæc in nostris principiis, qui Disp. 12. de Animâ, diximus potentias ab animâ non distingui, non habet locum. Ut ergo variâ, quæ hac de re proponi possint, discutiantur, admitto pro præfenti potentias, tum spirituales, tum materiales esse ab animâ distinctas.

IV. De subjecto virtutum.

Si ergo potentia distinguantur ab animâ, non tamen video absolutam necessitatem ponendi habitus virtutum in substantiâ animæ; sed virtutes intellectuales esse possunt in intellectu tanquam in subjecto, morales in voluntate. Quamvis enim actus omnes, tum intellectus tum voluntatis, esse debeant immediatè in substantiâ animæ, ut ostendi Disp. 13. de Animâ, per totam, & præterea concurrere immediatè anima debeat ad actus voluntatis liberos, ut in libris etiam de Animâ probavi, neutrum tamen horum arguit debere habitus, vel virtutis vel vitii immediatè subjectari in substantiâ animæ: quoad primum enim, ubicunque subjectetur habitus, potest nihilominus actus ab eo simul cum anima productus subjectari in animâ. Quoad secundum verò, quantumcumque habitus subjectentur in solis potentis, concurrere tamen possunt ad actus liberos producendos; imò hoc præstare possent etiam si non essent in ullo omnino subjecto, sed à Deo miraculosè conservarentur intus tantum præsentibus animæ, & extra omne subjectum, sicut supra, Disp. 14. sect. 4. dictum est de lumine gloriæ, & constat in speciebus Eucharisticis.

V. Nulla est absoluta necessitas ponendi virtutes in substantiâ animæ, tanquam in subjecto.

Licet habitus non subjectetur in animâ, potest tamen actus ab eo productus, esse in animâ.

Si conservarentur habitus extra subjectum, possent cum animâ concurrere.

Convenientius tamen dicitur habitus in ipsa animæ substantiâ immediatè subjectari, sic enim magis propriè ornant & perficiunt animam, ad quod munus præcipuè ordinantur, eamque ad virtutem pronam reddunt, & ad optimum; Deum scilicet videndum, eoque fruendum disponunt. Hinc solvitur quod opponunt quidam, virtutem scilicet esse perfectionem solius potentia; cum ad operandum inclinet, ac subjectum suum in hoc genere perficiat. Respondetur enim negando antecedens: imò præcipuè perficit ipsam animæ substantiam, ut jam ostensum est. Deinde etiam si perficeret solam potentiam, non propterea excluderetur à perficiendâ animâ; nam etiam admissis potentis à substantiâ animæ distinctis, anima nihilominus ad actus omnes, tum intellectus tum voluntatis deberet per se immediatè concurrere, ut loco citato in libris de animâ ostendi, sicque est hoc sensu potentia, cum præcipuum munus potentia sit producere actus nec sub aliâ ratione quam sub hac virtutes respiciunt potentias; in sententiâ statuente eas ab animâ distinctas.

VI. Habitus convenientius ponuntur in animâ, quâ in potentis.

Quo sensu virtus perficitur potentis.

Animæ virtus est præcipuè potentis.

Tertium quod inquiremus est, utrum in aliis potentis, præterquam in intellectu & voluntate sint habitus virtutis. P. Suarez Disp. 3. sect. 7. quamvis in sensibus externis habitus virtutis non admittat, in appetitu tamen sensitivo eos statuendos affirmat, si per habitus virtutis intelligantur qualitates quadam ad actus moralium virtutum remotè conducentes, & ad eorum productionem aliquam

VII. Virtus vitiosa in potentis materiali. Hæc reperitur virtutis.